

6-ik szám. Február 6. 1868.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6	frt —	kr.
félévre	3	frt —	„
negyedévre	1	frt 50	„

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Berátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1868.
NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Erdélyi János.“ — „Libarona asszony története. (Délamerikai vésztatók 1840—41. évi).“ *Csepeli Sándor-tól.* — „Bostonból a Niagara-szhataghoz.“ *Rosty Páltól.* — „Még egyszer Vavári Pál hamvairól.“ *Hory Farkastól.* — „Hasánk egy darab régiműje a Bánátban.“ (Az aracsi templomromok.) *Rodinsky Jenőtől.* — „Hogyan életem a művelt népek két ezer év előtt.“ *S. G.-től.* — „Egy hét története.“

Vadnai Károlytól. — „Vegyes közlemények.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“ — „A kiadóhivatal üzenetei.“ — „Ujdonságok.“

Képek: Erdélyi János. — Ibarra dúló katonái. (Libarona asszony történetéhez.) — Ibarra áldozatai. (Libarona asszony történetéhez.) — Az aracsi templom-romok. — Karrikaturák.

Irodalom.

— („Népünk mint önegyelőző intézet.“) Irta Czorda Bódog, megjelent Szabadkán. Ajánljuk mindazok figyelmébe ez igen jól tájékozó röpiratot, kik az iparos és munkás népszótály anyagi érdekeit szívükön viselik.

— (A magyar történettudományi társulat) „Századok“ című közlönyének az idei első füzeté most jelent meg. Főbb cikkei

ezek: „Az első esztergami érsek“ Horváth Mihálytól; „A magyar nemzet mostohaasága önmaga iránt.“ Pesty Frigyes-től; „A Kendefyek“ Szabó Károlytól; s azután a tárcarész. A „Századok“ négy füzetből álló évfolyamára előbuzetheti 6 forintjával.

Szerkesztői üzenetek.

— **Vattára:** T. E.-nek. Már akkor elkésvé érke zett.

— **Bécsre:** L. F.-nek. Nem igen van benne olyami, mi a közönséget érdekelhetné. Inkább majd csak Belgrádból kérünk közérdekű tudósításokat a „Heti Posta“ részére.

— **Párkányba:** M. A.-nak. Átküldöttük az ifjúsági lap kiadásához, ki azt ígérte, hogy pár nap múlva megjelenik. Ha akkor is csak ígért maradna, nagyon helyén lesz a nyilvános felszólalás.

— **Dengejichnek:** A kérdéses ösmertetések részben már megjelentek lapunkban, pedig illusztrációk kíséretében; s nem közölték is csak úgy fogadhatók el, ha rajzok is lennének hozzájuk.

— **Szereplőre:** V. A.-nak. Humboldt Sándor 1769. szept. 14-dikén Berlinben született s ugyanott is hunyt el pár év előtt. Irtszamos természettudományi és felfedező-utazási, valamint nyelvészeti munkát latin, francis és német nyelven; s ez utóbbin leg többet. Világhírű „Cosmos“-a több nyelven számos kiadást ért s magyar nyelvre áttüzetni Miksaics kísérle — de csakis kísérle — meg. A „Cosmos“ németnyelvű kiadást megrendelheti ön bármelyik jobb könyvtáros útján.

— **Kassára:** Minthogy költeményekkel most nagyon elvagyunk halmozva, ohajtása szerint a kívánt helyre küldtük. Hát a „Heti Posta“ számára nem akadna néha érdekeseb tudósítás?

— **N.-Váradra:** G. S.-nak. Majd ha ilyesekre megint rá kerül a sor.

— **Sz. Erzsébetre:** Nem üti meg a mértéket. A hozzánk verben irt levelet meg egyáltalán nem értjük.

— **Vesprémdre:** Sz. G.-nak. Az illető régiségeket magunk is láttuk s ép azért tudjuk, hogy részleteseb rajzokat kellene azokról fölvenni, hogy ismertetésük elég érdekes legyen.

— **Oroszhadra:** Gy. V.-nak. Mindenestre számolunk rá. Az a pesti jelenet a célnak igen is megfelelő. D. irt.

— **Bécsben:** F. B.-nak. Lapunk a természet esféle tüneményeiről „Álvilági képek“ cím alatt már igen szakavatott s ép oly népszerűen irt közleményt hozott. Tehát mást kérünk. A most küldöttet másutt fogjuk felhasználni.

— **Cs. Somlyóru:** Sz. V.-nak. E nemű ismeretéseket szívesen veszünk; hanem az ön által most leirtakat már egyik régiebb évfolyamunkban adtuk. Így hát a folytatásra kell várunk.

— **Pesten:** F. K.-nak. Ohajtása teljesült.

— **Császeleken:** R. A. úrhölgynek. A születendő királyi gyermek bölcseje számára 2 ft 10 kr. küldetvén hozánk, minthogy a csak hírként levező bölcse-bizottmány a nyilvánosság előtt eddig nem nevezte meg magát, — a pénzt nem tudjuk kinek kezébe juttatni, azért azt becses soraival együtt a „Magyar gazdasszonyok egyletéhez“ küldöttük át.

A kiadóhivatal üzenetei.

— **A „Heti Posta“ 1865.** april-juniusi évnegyedi folyam és a „Hazánk s a Külföld“ mult évi 52-dik száma, méltányos ártért — a ki azoktól meg akarna válni — elküldhető *Pécelre* (Pesten át) t. Otlik István úrnak.

— **Eladó a „Hazánk s a Külföld“ 1865-66.** és 67-diki teljes folyam, kemény borítékban, hat kötetben 20 ftért. Kivánatra po-tai utánvétei mellett megküldi t. Csaby József úr, kizhez eziránt *Győrre* intézendő levélben fordulhatni.

Ujdonságok.

* (Szabadságharcunk irodalmi és művészi megörökítésére) Szokoly Viktor, mint szerkesztő s Emich Gusztáv akadémiai nyomdász mint kiadó, „Honvédtalim“ címmel egy igen pompásan kiállított emlékkönyvet fognak közrebovosítani. Bár ez album előfizetési felhívásai csak egyik későbbi számunk mellett fognak szétküldetni, mégis megemlékszünk róla már most is, minthogy journalisztikánk már is örömmel üdvözlé az eszmét, mely hazafias céllal is össze lesz kötve. Jövő számunkban bővebben fogunk szólni ezen, minden magyar férfit és nőt egyaránt érdeklő irodalmi és művészi vállalatról.

* (Az uralkodó pár,) legujabb hírek szerint, e hó 5-ikén volt Pestre érkezendő Annyi igaz, hogy a bu-

dai kir. palotában nagyban folytak az előkészületek. A szobákat már több nap óta fűtik s Hauszner bécsi udvari szállítónak meghagyatott, hogy a budai királyi lakot mindazon cikkekkkel, melyek a királyi pár kényelmére megkívántatnak, a lehető legrövidebb idő alatt ollássza. Ő felségöket szerdán d. u. 2 és 3 óra közt várták, hogy megérkezzenek. A király a budai palotában fogadja a horvát tartománygyűlés küldöttését. Mondják, hogy két udvari bált is rendeznek, de a Gödöllőre tervezett vadászatok elmaradnak. Ujra emlegetik, hogy ő felsége Zágrábot is meglátogatja. Királyné ő felsége legalább május végeig marad Budán.

* (A Kiszaludytársaságnak) febr. 5-én az akadémia palotájában tartott ünnepélyes közül-

Negyedik évi folyam.

6. szám.

Február 6-án. 1868.

Erdélyi János.

Múlt számunkban már említők a vesztéséget, mely irodalmunkat jan. 23-dikán e jelosíunk elhunytá által sújtá; s a „Hét történetében“ már akkor jellemozve volt Erdélyi, mint író, s ismertette a tór, melynek oly buzgó és mívelt munkása volt.

Most, midőn arcképét adjuk, a már elmondottakhoz az életrajzi adatokat fűzzük.

Egyszerű, de jó módu földmives szülők gyermeke volt s az Ungmogyében fekvő Káposon született 1811 elején. A sáros-pataki iskolában tanult, melynek később, mint tanár, méltó büszkesége lett. Tehetsége és szorgalma már ekkor kitűnt, s azért tanárai több vagyonos családhoz nevelőül ajánlták. Ezalatt folyvást képezte önmagát, nyelveket tanult s megvoté alapját azon tudományos készütségnék, mely irodalmi művein annyira meglátszik.

Első irodalmi működése a kollegium szerénykörű önképző társulatában történt. E társulat „Parthenon“ című évkönyvet adott ki, s ebben találkozzunk Erdélyi nevével először. Legelső megjelent műve „Dorset“ című költői elbeszélés volt.

1835-től aztán sokszor találkozzunk nevével az irodalmi téren, mindig tartalmas, gondolkozó főre, higgadt elmére mutató dolgozatok alatt. Első ízben költeményeket írt, s ilyeket többet találunk tőle az „Auróra“-ban, az „Emlékek“-ben, az 1838-diki „Árvizkönyv“-ben, a „Hajnal“-ban, stb. Szépműtani cikkeivel pedig az „Athenaeum“-ban ébresztett figyelmet, ugyszintén

Erdélyi János.

Garay „Regelő“-jében, melynek hosszabb ideig szerkesztő-társa volt. A „Társalkodó“-ban írt cikkei (tanulmányok, úti rajzok, stb.) már annyira növelték munkásságának és tehetségeinek hírét,

hogy a tudományos akadémia (1839-ben) tagul választotta, valamint a Kisfaludy-társaság is.

Első nejeinek, Vachot Kornéliának halála után (1843) külföldre utazott. Ez időben írta „Kornélia emlékezete“ című, mély hangú elégiáját.

Visszatérve utazásából, elszórvá megjelent műveit rendezte sajtó alá, s egy becses kötetben nyújtotta át a közönségnek. Ez 1848 előtti irodalmunk egyik kiválóbb kötete.

Erdélyinek nagy érdemei vannak a népdalköltészet körül is. Ő emelt először szót a hazai népdalok érdekében, melyeket mindig a költészet aranybányáinak tartott. Ő a költők figyelmét hívta föl ezekre, hogy a nép egészséges eszméjét megismerjék, abból tápot nyerjenek. Az ő indítványára határozta el a Kisfaludy-társaság, hogy a népdalokat kiadja, s ezek összegyűjtésével Erdélyi Jánost bízta meg. Két kötet jelent meg ily népdalokból. Később pedig Erdélyi még népmeséket, mondákat és példabeszédeket is gyűjtött össze.

Éles, de igazságos kritikai tollának becses dolgozatai vannak az általa szerkesztett „Szépirodalmi Szemlé“-ben, mely azonban nem volt hosszú életű, mert a közönség örömeitől olvasta a szépirodalmi termékeket, mint azok bírálatait.

Írt két drámát is („Két királynő“ és „A velencei nő“-t) s fordított néhány francia színművet és szépészeti munkákat.

Az 1848-diki mozgalmak Erdélyt, mint a nemzeti színház igazgatóját találták. E tiszteet Bajza után foglalta el és élteljes intézkedésekkel igyekezett e nemzeti intézetünket oly polera emelni, mely azt megilletné. De a közbejött mozgalmak megakadályozták.

1849-ben, mint Szemere elnökminiszter lapjának, a „Republica“-nak szerkesztőjével találkozunk, melynek életét azonban az augusztusi ese-

mények csakhamar kiolták, annyi sok szép eszmével és reménnyel együtt. A legszomorúbb napok alatt a Tisza-vidéken bujdosott. De nem sokára Pestre tért s a „Posti Napló“-ban újra találkozhatunk nagyhasznú működésével. De nem soká maradt Pesten, hol az újkorszaknak nyomasztó lége legjobban összetorlódott; S.-Patakra ment, hol az ottani főiskola tanára lett.

Idejét irodalmi munkásságának tovább folytatása, a bölcsészet tanulmányozása, (mely kedvenc tárgya lett) s a tanárkodás közt osztá meg. Folytonos figyelemmel kísérte az irodalmat és e tekintetben több cikket közölt. Ezek, valamint „a magyar irodalom egy századnegyedének története“, „a hazai bölcsészet jelene“, s több cikksorozat a „Budapesti szemlé“-ben és az általa szerkesztett „Sárospataki füzetek“-ben, stb., mind nagy elmével és tanulmánynyal írt művek, melyek irodalmunknak valódi díszei. „Prózai dolgozatok“ cím alatt pár év előtt jelent meg két kötet, kisebb-nagyobb cikkekből, melyeket az időszakai sajtó, mint irodalmi eseményt üdvözölt.

Fájdalom, „Egyetemes irodalmi történetét“ nem végezhetto be, s nem régebiben csak az első füzet jelent meg belőle.

Néhány hét előtt örömmel töltötte el az irodalmi köröket az a hír, hogy Erdélyi egészen az irodalomnak kívánja szentelni sokoldalú munkásságát, megváltik a s.-pataki főiskola tanári székétől és Pestre költözik. Ez örvendetes hírt gyorsan követte ama fájdalmas másik, mely tudatta, hogy Erdélyi Jánost irodalmunk már csak eddigi műveiben fogja birni. Gazdag örökség ez is.

Lapunk is egyik munkatársát veszté el benne. Többször közlénk tőle dolgozatokat, (többi közt életrajzokat is), de szerénységénel fogva nem írta alá nevét.

Libarona asszony története.

(Dél-amerikai vázlatok 1840—41-ből.)

Azon szomorú jeleneteknek, melyeket olvasóinknak bemutatni akarunk, színhelye husz évvel ezelőtt Dél-Amerikának egyik oly vidéke volt, hol európai utazók ritkán fordulnak meg. Mellőzve a hosszadalmas földrajzi bevezetést: elég, ha az olvasó életéből némely részletet előre becsátunk. Donna Agostina, Palacio de Libarona 1822-ben Szt. Miguelben, az argentin köztársaság egyik tartományának fővárosában született. Atyja Don Santiago Palacio, biscayai nemes, Santa-Fé utolsó spanyol kormányzójának fia volt.

Főrangú családból születve, e szép s gazdag hölgy szabadon választhatott magának férjet sok kérője közül: Don José Maria de Libarona jeles ifjunak nyújtá kezét.

1840-ben két évi házasság után már mint két kis leány — Elise s Lucinde — anyja, meglátogatta szülét, kik ekkor Santiago del Estero-ban laktak. Férje azon szándokkal kísérte ide, hogy itt csak kevés ideig marad; de rögtön lázadás tört ki, miben Don Josének egyik tüntetésnél akaratlanul részt kelle venni, s ez vesztét okozá.

Rosas volt az ekkor tizenégy tartományra osztott argentin köztársaság teljhatalmu parancsnoka. Don Felipe Ibarra, Santiago del Estero tartomány parancsnoka, ki, mint egykori pártvezér, a spanyolokkal harcolt Felső Perou-ban, s 1820-ban elárulta a híres Belgranot. E neveletlen, dühös, kegyetlen ember zsarnokoskodott a leggyűlöttebb önkényuralom már 30 éva e tartomány felett. 1840-ben a katonaság egy része fellázadt ellene, Don Santiago Herrera vezérlete alatt. Ibarrának futni kellett. Santiago némely előkelőbb polgárai csakbamar azt hívték, hogy uralmának vége van. Egyesültek, hogy helyébe utódot válasszanak, s erőltették Don José de Libaronát, a ki, minthogy e városban sem lakott, méltán vonakodék aláírni az okmányt, mely Ibarrát uralom-vesztettnek nyilvánítá. Néhány nap múlva Ibarra győztesen tért vissza, s első gondja volt befogatni mindazokat, kik az okmányt aláírák. Itt kezdődik Donna Agostina elbeszélése; halljuk magát.

I.

... A katonák férjem felkeresésére küldetve, házuk felé közeledtek, az ajtókra s ablakokra lövöldözve. Férjem vidéken volt.

A puskák ropogása, a betört ajtók recsegése, a katonák rivalgása, — kiknek vad kegyetlensége igen is ismeretes volt — engem elrémitett; magamon kívül kirohanna, egy vízvezetékbe menekültem, s majd egy óráig itt voltam. Remegtem a félelem miatt, nem csak magamért, de két kis leányomért is. Meg kell vallanom, nem volt anynyi lélekjelenlétem, hogy Elisát és Lucindát is magammal vittem volna. Hallottam szivreható jajgatásait, egy szomszéd szobában; de nem mertem feléjük közeledni. (Donna Agostina ekkor 18 éves volt.)

Lassan-lassan lecsillapult a zaj; óvakodva elhagytam monhelyemet. A katonák eltávoztak. Egy barátunk tudunkra adá, hogy egyik testvérem elfogatott, megkötötztetett és a városban kívül Ibarra táborába hurcoltatott. E szomorú hírről alig hogy feljajdultunk, fenyegető rivalgás halatszott: más katonák vették házunkat körül. Megragadtam kis Lucindámat, kit még ekkor szoptaték, egy benső erkélyre futottam, s leányomat egy perere egyik szolgálóra bízván, egy szomszéd koskeny köfalra ugrottam. Ez magas volt. Megkísérlém a köfal hajlásain, miként juthatnék le; de reszketve, erőhagyottan egy rakás fára estem. Összevissza sértetve, félőrülten kiálték a szolgálóra, dobja le Lucindámat: a szegény kiesiny életét tévén ez által kockára, de elvesztém eszméletemet. Isten kegyelméből felfogtam épen

karjaimba, s vele az utcákon keresztül, futásnak eredtem. Öltözetem szétszaggatva, hajam összekuszálva, vállam meztelen, beléptem a legelső házba, hol a kaput nyitva találtam. Nem lakott ben senki; azonnal elhagytam, futva a merre láttam. Szerencsére szent Domingo zárdához értem. Egy szót sem szólhatva, egyik terem szegletébe vonultam, hol egy padon négy halott volt kiterítve, a kik másnap eltemetendők valának. Egy sötét szegletbe rejtőzve, mozdulatlan maradtam, a legkisebb zajra felrezenve, Elisám, férjem, családom feletti gyötrelmek közt aggódva. Este felé tudtomra adák, hogy szüléim nővéremet, Isabellát, Beleno zárdába viték. Egy iszonyu éjt virrasztottam át.

Másnap elbeszéltek, hogy több családöt nyilvános helyeken narancsfa törzsekhez kötöttek: ezek közt volt fivérem Santiago. Azzal vigasztaltak, hogy férjem szerencsésen megmenekült a Tukuman partok felé; de csakhamar kiderült, hogy ez tévedés, és hogy uton van, elrejtendő magát egy birtokunkhoz tartozó pusztán.

Szegény kis Lucindám lázban volt. A három holttest, melyhez oly közel valánk, megrontá a levegőt. Kérettem anyámat, látogasson meg s adjon tanácsot. Azt válaszolá, hogy férjemet felfedezték s befogták.

E hír nagyon is igaz volt. Don Josét elárulá egy nyomorú, kinek becsületességében megbízott, s kit vezetőül felfogadott. Az erdő közepén egy hajlásnál ez ember azon ürügy alatt, hogy lovait itatja, elhagyá s Ibarrához szaladt bejelenteni s eladni.

Ibarra tüstént katonákat küldött, hogy vegyék körül az erdőt. Férjem meglepetve, elfogva, láncok közt a táborba hurcoltatott. Egy karóhoz köték de la Quinta kapuja előtt, az összes lovas csapat útjában, s itt ki volt téve a katona gög minden bosszántásainak.

Felsikoltottam, s Lucindámat ott hagyva, elmentam a zárdából.

Egy indus nővel találkozám. A táborból jött; elhalmoztam kérdezősködéssel. Megerősíté mindazt, a mit hallottam, s elmondá, hogy miután férjemet kirablák, pénzt, óráját, majdnem minden ruháját elvették, el akarták vágni újját, mivel vonakodott odaadni az én hajamból készült gyűrűjét; s e fenyegetést végre is hajtották volna fivérem szemeláttára; de férjem a gyűrűt végre is átadá.

A méltatlanság fájdalomérzetétől áthatva, magamra többé nem gondolva, egyenesen a táborba

siettem, a hol azonnal megláttam azt, a kit keresék. Férjem, Don José félmegtelen egy karóhoz kötve, egy őrtől két lépésnyi távolban, fedetlen fövel, arcán s szemein sárral fedve, az égető nap sugarainak kitéve volt. A mint észre vett, könyekre fakadt, nem tudá letörülni könyeit; kezei meg voltak kötözve. Hozzá akartam menni, az őrszázatartott, könyörögtem, hogy szánakozzék, pénzt nyújtottam neki; mind hasztalan. Kértem, vegye kendőmet nyakamról, s azzal takarja be férjem fejét: ezt is megtagadta. Esdekeltem végre, hogy férjem elé állhassak s árnyammal enyhíthessem

dá: a miniszter nincs itthon. Tovább mentem, kinyitottam a ház minden ajtait, a miket csak találtam. Végre a miniszterhez értem. „Mindemre, a mi szent, kérem önt, szólék hozzá, tétesse férjemet árnyék alá.“ Habozva azt felé, csak azért rejtette el magát előlem, mert nincs semmi hatalma: „Őn jól ismeri Ibarrát!“

Hajh! mi mindnyáján ösmerjük. Nem tehettem egyebet, mint az ég felé emelém összetett kezeimet.

Családom a Belem zárdába menekült. A kapusnő megrettent, a mint meglátta, hogy jövök. Mi tör-

Ibarra dúló katonái.

fájdalmait: a szívtelen visszautasítá esdeklésemet. Kétségboesve Don Joséhoz rohantam, de ezen katonára egy lökéssel a földre sujtott, és oly kegyetlenül elvert, hogy azt hívém, karjaim el vannak törve.

Don José összekötözve képtelen levén védelmemre, mindenre kért, menjek vissza családomhoz. Elindultam, de csak azért, hogy Ibarra miniszteréhez menjek. Egy titkos ajtón beléptem. Kértem, hogy hadd láthassam őt. A szolgáló azt felelte: aluszik.

Mit törődtem álmával? Utat törtem szobájúg. A miniszter egyik sógornője elibém jött s azt mon-

tént? A nő kért, csillapítsam magamat. Anyám ma reggel Quinta felől hallatszott puskalövésekre azt hívém, hogy testvéremet, Santiagot, agyon lövék, megőrült. Jelenleg kevésbbé ingerült, de jelenlétem új rohamot idézhetne elő. Erőt vettem magamon, csupán egy esőkot adtam Elisámmak és kimentem.

A táborban az összekötözve felállított foglyoknak egy kegyetlen szemlét nyújtottak az által, hogy egyik bajtársukat a földre terítve, befödék, vagy is inkább szorosán befűzék kemény ökörbőrbe, miáltal teste majdnem két részre tört; esontjai félig összezúzva, arca fekete vérral befecskendez-

ve, hánykolódott s jobbra balra hömpölygött keserves nyögések közt. Ibarra, ki koronként megjelent élvezni e gyötrő látványt, úgy találta, hogy e mozgás áldozatának még némi könnyebbségére szolgál: a földbe két szál cöveket vortett s azt parancsolá, hogy a szerencsétlent helyezék azon szűk térre, mely e két cöveket egymástól elválasztá, úgy hogy lehetetlen volt megmozdulnia. E szerencsétlen áldozatról csak annyit említek meg, hogy Zulionak nevezék.

A táborból majd a városba, majd a városból a táborba jöttem-mentem, hogy megláthassam majd gyermekeimet, majd férjemet.

Don Josénak egy napernyőt hozattam, mit a katonák azonnal elégettek. Alig adtak neki napokint egy kis táplálékot: ekkor feloldák egyik kezét, kanál helyett egy kis fát használt, mi e célra kissé kivájva volt. Egy eszerpedényben egy kis citromosvizet be tudtam hozzá juttatni; megengedék, minthogy viznek gondolák.

II.

A lázadás igazi feje Herrera, mindez ideig kikerülte az üldözéseket, de elfogatott s legyilkoltatott. Midőn megkötözék, Ibarra azt parancsolta, hogy a köteleket még sebjei felett is szorosra fűzzék. A retobavót (a fentebb körülírt kinzás), mire kárhovatva volt, hallatlan kegyetlenséggel megnehézíték. A bőrt kerekén leteríték, Herrerát kényszeríték, hogy közepére üljön, és miután fejét lábai közé szoríták, — bevarrták a bőrt oly szorosan, hogy ez egész testét összesajtolá, többen rá ültek, hogy e mítettét véghez vigyék.

Midőn e bőr-gömb, mely Herrerát magába zárta, a lehető legkisebbre szorítottatott, egy zsinórnál fogva lóhoz köték, mely vágatva rohant vele az utcákon át. Ki tudja, Herrera mikor adta ki véglehelését!

(Folytatása következik.)

Közlő: *Csepeli Sándor.*

Bostonból a Niagara-zuhataghoz.

— *Rosti Páltól.* —

(Folytatás.)

Az 553 négyszögű földirati mértföldnyi *Erie-tó* 7¹/₄ mflnyire s mintegy 200 lábbal fekszik magasabban, mint a még sokkal nagyobb *Ontario-tó*. A Niagara (körül-belül akkora, mint a mi Dunánk közép vízálláskor Buda-Pestnél), az Erie-tó kifolyása az Ontarioba. Ezen 7 mflnyi távolságot nem futja be a Niagara lejtős vonalban (az *a. d.*

pontozott vonal, egészen idealizált s átmetszetet mutató első ábránkon), hanem az Erie-tóból eredve (*a* pont) útjának mintegy felét az Erie magasságán, aránylag csekély eséssel s majdnem vízirányban futja be a *b* pontig, hol rögtön 158 lábnyi mélységbe zuhan s a világhírű, eddigelő ősmert legnagyobb vizesést képezi.

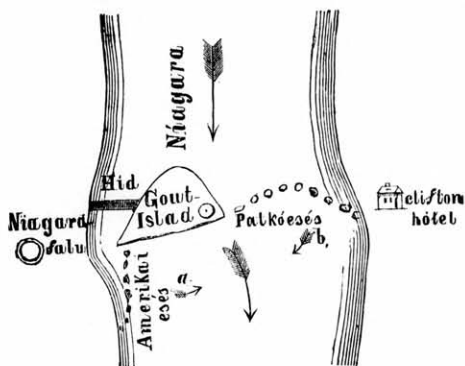
Ezen nagyszerű felboszakítás után útját (*c* pontig), mint sebes folyó, örvényeket képezve, az Ontarioig folytatja, melybe *d*. pontnál ömlik.

Niagara az indus (iroquois) „*Ongakarra*“ szóból származik, mint mondják, s „menyörgő vizet“ jelent. S valóban, a hatalmas zuhatagok közelében a föld remeg, hogy az ablakok megzörrennek a közel lévő épületekben s iszonyu zúgás,

tompa moraj hallatszik, mint távoli égzongós, vagy nem! mint — mint a Niagara zuhataga, mert nem lehet semmihez sem hasonlítani. Régibb útleírásokban, földirati könyvekben, úgynevezett *Conversations Lexiconok*-ban olvashatni, hogy mértföldekre hallatszik robaja. Ezt én nem tapasztaltam. Lehet, hogy hajdanta, midőn még rengeteg őserdők vették körül e nagyhirű zuhatagokat, mélyebb esend uralkodott e vidéken, mint jelenleg, midőn annyi út, gyár, kocsis, vasút s yankee hemzseg, mozog, zajong itt; vagy hogy az erdőben a hangnak, zöreinek nagyobb viszhangja lévén, az tovább vitetik a légben, s így távolabbról is hallható, mint nappal, valamint a Niagara medre irányában is távolabbról, mint más irányban.

Közvetlen a zuhatagok előtt, a Niagara sziklahalmazokon rohan keresztül, melyek útját egész széltében elállják s az úgynevezett „*rapids*“-okat, vagyis rohamokat képezik, melyek a felső Dunán Wilshofennél, vagy az alsó Dunán a Vaskapunál vannak, esakhogy sokkal nagyobb mértékben; így ejti útjába a kis „*Goat Island*“-ot, vagyis a „kecskék szigetét“, mely a Niagarát két ágra osztja s innét ered a két zuhatag, a kisebb, vagyis az „*Amerikai zuhatag*“ mert ezen a parton van?

s a nagyobb, vagy a „lópatkó zuhatag“ („horsshoc-fall“), mert körül-belül patkó alakjában zuhan le. A zuhatagok tehát nem egymás mellett, hanem, mintegy angol mértérföldnyire vannak egymástól, a Goat Island két végén, s míg a nagy, vagyis a patkó-zuhatag, egyenesen a Niagara folyása irányában (2-dik ábrán b-nyíl) zuhan, addig

a másik, vagyis a kisebb az amerikai oldalon, oldalvást, a Niagara folyásával s a nagyobb zuhataggal mintegy derék-szöveget képezve (a. nyilacska irányában) rohan a mélységbe. Ez a mélység, vagyis az esések magassága, vagy még más szóval a Niagara partjai az esések után: 158 lábnyiak, fákkal, bokrokkal, bozótokkal gazdagon s vadon benőve.

Az amerikai zuhatagnak átmérője, vagyis szélessége mintegy 950—960 láb lehet, míg a nagy patkó-zuhatagé (a patkó két szára közti vonal) 2000 láb. A lezuhogó víztömeg vastagsága, vagyis

a Niagara mélysége a zuhatagnál 25 láb s ezen roppant tömeg vízből egy perc alatt 15 millió köbláb zuhan le egy 158 lábnyi mélységbe! Már ha csak ezt meggondoljuk, s ama roppant hatást, melyet e nagyszerű természeti látványnak gyakorolnia kell, elég, hogy — mint a magyar mondja — a szemlélőnek szeme-szája tátva álljon.

Az amerikai esés előtt egy hid vezet a Goat Islandra, mely parkká van alakítva s egyik sarkában, közvetlen a nagy zuhatag szélén, messzelátó torony épült; erről a zuhatagokat s az egész vidéket kényelmesen lehet szemlélni. Tízööt centet kell a hidon át, a Goat-szigetre menőknek fizetniök, s a sziget, állítólag, 20,000 dollár nyers jövedelmet hajt, miből valaki kiszámította, hogy évenként 133,000 idegennek kell a Goat-szigetet, illetőleg a zuhatagokat meglátogatnia.

Az amerikai esésen túl fedett lépcsőzet vezet a Niagara színhöz, hol a Niagara fenékgig felkavarva habzik, tajtékzik, mintha forna; kis ladikokon át lehet evezni mindazáltal a túlsó kanadai partra, valamint egy kis, erős gépezetű gőzösön — mely külön e kirándulási célra épült — egész a nagy vizzuhatag közelébe lehet jutni. A zuhatag nagy közelében, az oly nagy magasságról leomlott víztömeg mintegy porrá zúzatik, s mint vízpor-ködoszlop magasán emelkedik felfelé, mintha óriási katlanban folyton forna, bugyogna, gőzölne a víz. A gőzösön kirándulók viaszkosvászou vagy guttapercha-köpenyeket kapnak, hogy ruhájok át ne nedvesüljön.

(Folyt. köv.)

Még egyszer Vasvári Pál hamvairól.

A „Hazánk s a Külföld“ mult évi 40-dik számában Vasváry Pál hamvairól megjelent „Helyreigazítás“ című közleményre tett szerkesztői jegyzésben az áll, hogy a szerkesztő ur 1859. nyarán Bihar délkeleti részében jártában hallotta azon állítást, miként Vasvári Pál a Zarándnak fekvő Bihar hegyén lenne eltemetve, s ugyanott felszólítottak a jobban értesültek, tudomásuk közlésére.

Enek következtében, dr. Oroszhegyi Józsa ur a 49-dik számban megjelent e tárgyra vonatkozó közleményében a rosszul értesültektől félrevezetettve, közli először azt, hogy Vasvárit nem tömeg ölte meg, hanem az oláh parancsnok, majoru (örnag) R-rrel vivott párbaj után, ennek felbőszült környezete által mérszárólatott le; s végre, hogy a Gaina-bérc-tetején a zarándi út mellett lenne eltemetve.

Ki kell nyilatkoztatnom, hogy mind a t. szerkesztő ur jegyzése, mind a dr. Oroszhegyi Józsa ur közleménye téves értesítésen alapszik.

A mi a párbajt illeti, valóban a komikumba játszik azon eszme, hogy egy felbőszült tömeg hosszú rohamánál az oláh tábor egyik primitív vezérével ily hősköteményi aktus fejlődjék ki.

Azon állítások pedig, hogy a Zarándnak fekvő Bihar hegyén vagy a Gaina-bérc tetején lennének eltemetve Vasvári tetemei, csak azon helyek, s e végzetes eset körülményeinek ismerethiányából származhattak.

A esata, mint a később szemecimmel látott temérdek ember-esontok s ez ide mellékelt bizonyítvány mutatják, Marisel határán, a Fontinel határ részben, a válon alól mintegy 150 lépéssel történt, melyen fölül az oláh elesettek tetemeit kökereszt jelöli. Na már e helyhez akár a Bihar hegye, akár a

Gaina bérece a havasokon keresztül másfél nap járó földnél messzibb esik! és kérдем: ki, miért, s mi módon vitte volna Vasvári tetemeit a halmaz holttetemek közül az említett helyekre? Ki? hiszen a csata után neki ott egy érdekeltje sem volt, ki a többi közül kiválasztva, oly távoli nyughelyre vitte volna. Miért? hiszen azon tájon neki illetékesebb nyughelye nem lehet, mint elesett bajtársai csontjai közt. Miként? Kísérletre volna még bárki is a bősziült tömegben keresztül az elesett magyaroknak csak egy kis ujját is elvinni, merészségének bizonynyal élete lett volna bére.

Hogy e tekintetben tiszta tudomásomhoz még újabb adatot szerezzek, tegnap magamhoz hivatalt helységünk egyik lakosát, *Dán Tógyert*, ki bizonyos magyarelles tetteért azon időben a havasi oláh táborba ment fel, s a szomorú katasztrófának az utolsó óráig szemtanúja volt: ez egyénél elbeszéltem a csata lefolyását, s az azután történeteket. E szerint igaz, hogy Bánffi-Hunyadról

egy hétre a csata után egy pár kalotai oláhot felküldöttek Vasvári tetemei kikeresésére, de nem hogy kiadták volna ezeket, sőt a kalotaiak lovait elrabolták s őket foglyokul elhureoltatták, kik is csak későre szabadultak ki. De ha akarták volna, sem adhaták vala ki, mert már harmad negyed napra a junius végéni meleg miatt a megmetelenített hullák eléktelenedve, feketedve ismerhetlenek valának.

Ohajtottam e tárgyban a tiszta valóságot kideríteni, és értesitésem ennélfogva nem a hozzávetés, találgatás vagy mendo-monda zavaros folyamából, hanem szemmel látottaknak tiszta tudásából van meritve.

Vasvári Pál tetemei tehát ezek szerint sem Teleki Blanka grófhölgy sirloltájában, sem a Bihar hegyén, sem a Gaina-bérecein, hanem a *Kolozsme-gyében lévő Murisel helység „Fontinel“ nevű határ-részének földszínein porladoznak.* *)

Hóry Farkas.

Hazánk egy darab régmúltja a Bánátban.

Az aracsi templomok.

Keresztül-kasul barangoltam a Bánátban, a nélkül, hogy valami figyelemreméltó emlékére bukkantam volna a régmúltnak, mig-nem a legutóbbi szabadságharcunkban névre szert tett Török-Becse utcáin oszlopfejeket s egyéb rommaradványokat szerte heverni és sarokköveknek alkalmazva látván, figyelmem az aracsi romokra lón utalva, mint a honnan e maradványok kerültek oda.

Azonnal útnak indulték. Végig robogva Becse főutcáján s a szomszédos Frányován, az itt e nemben egyetlen „klinker“ uton Beodra felé tartottunk, s ehhez mintegy $\frac{3}{4}$ mérföldre, egy, a beodramelecei országhoz közzelevő dombon pillantók meg a képünkön látható romokat, mely Torontál-mögye, sőt a monda szerint, egyikének hazánk legrégibb templomainak rommaradványait tünteti fel.

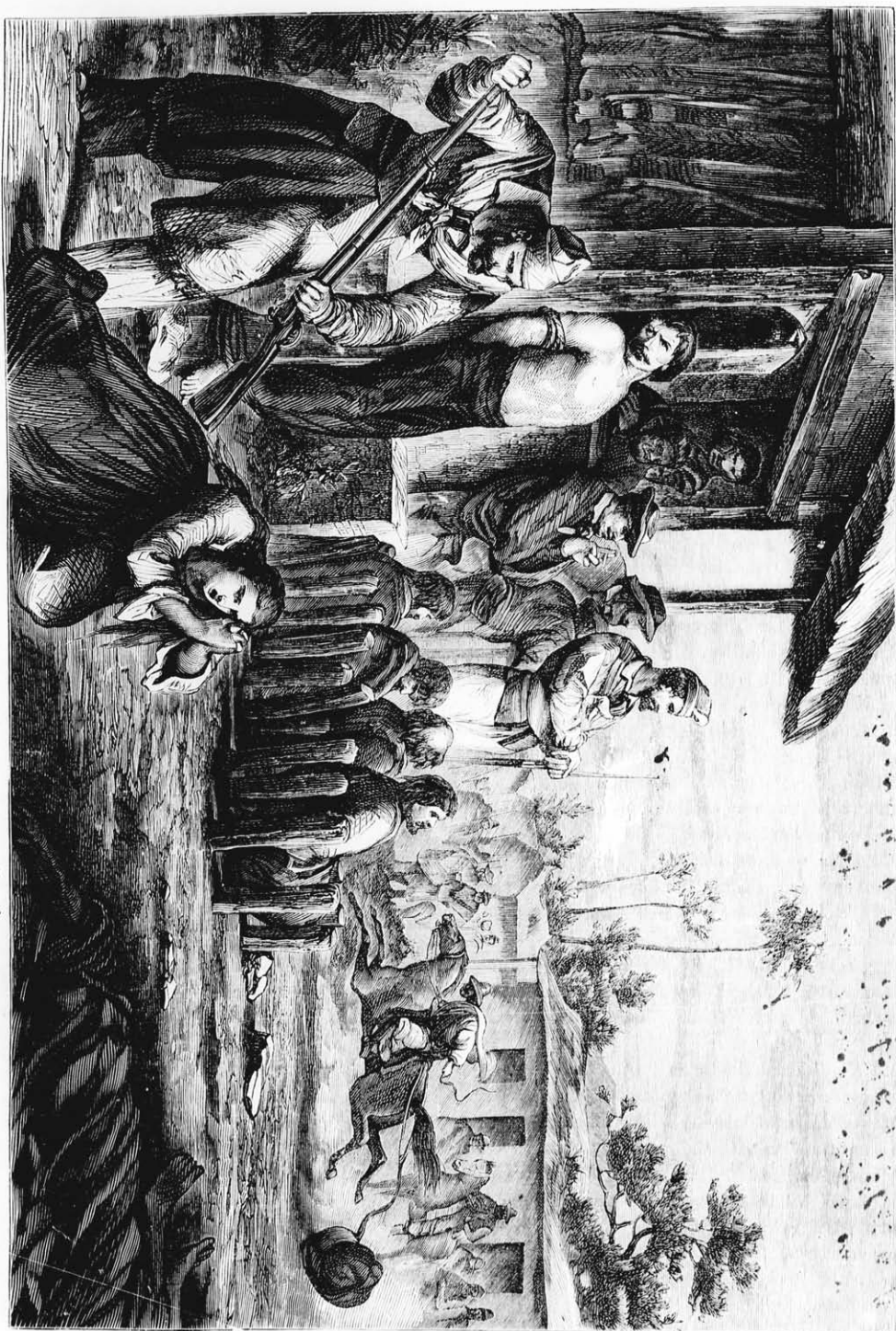
Ha a modern világ zaja s kilnázának közepete egy összedölt tető, egy omladozó viskóból kimagasló rozzant kémény, egy vakolatlan torony a „vanitatis vanitatum“ra emlékeztet, s kedélyünk: — bár csak pillanatra is — elborul; ha vadregényes vidéken a hagyott várromja sötéten üdvözölve, lelkünk önkénytelen visszazállong a régmúltakba, álmodozván „régí dicsőségről“ s majd felemelve, majd lesújtva érzi magát, s egy elváló kődarab szivzrehatóbban szól, hogy „pulvis et umbra sumus!“ (por és hamu vagyunk) mint bármely remeklő prédikáció; valóban mégsem

mérközhetik egy is a délibábos végtelen rónán feltűnő rom által előidézett benyomással! Ki nem érezte volna egy roskatag kútágas, egy a pusztá középen árván álló lakatlan esőszkunyó látásá-

*) A t. közlő ur érdekes közleményéhez az alábbi bizonyítványt vala eredetiben mellékelve, melyet, mint történeti adalékot, egész terjedelmében ide nyomtatunk. — „Bizonyítvány. — M. Gy. monostori református lelkész, tisztelendő Hóry Farkas ur szóbeli megkeresése következtében, hogy az 1819-diki forradalom alatti Rákóczy-csapat vezére, Vasvár Pál (Fehér) a havason elesett hulláról, (mint azon helynek nem távoli szomszédja) bizonyos tudósítást és nyilvános hiteles bizonyítást adjak, — ezennel lelkiismeretesen az akkori körülmények volta szerint a következőleg hitelesen leírom:

1-mo. A csata történt 1849. junius 27-kén és kezdődött az nap „La fontanelé“ nevű helyen reggel 9 óra tájban. A magyar sereg (3500 főnyi) hátrál; kétezer lépésnyire megújul a tűz, a magyarok közül kezd hullani 10—12, a havasiak közül 2 ember. Hátrálva a magyarság a *Valau Kriszcsomilor* nevű helyig vonul, itt borzasztó csata fejlődik ki, egy szoros omladékon; a havasi románok elfoglalnak egy 6 fontos érc ágyut 4 lóval; ennek visszaszerzésére Vasvári Pál csapatjával visszafordul s épen a Válu alól 150 lépésnyire egy albáki romantól keresztül löve esleik. A Rákóczy-csapat nagy része leötletett s ez ott hevert temetetlenül, valamint Vasvári Pál hullája is.

1849. július 19-én egy uri nő lakomat fölkeresve, sok pénz ígért annak, ki Vasváriak holttemét lehozandja; de a vállalkozók közül senki sem mert fölmenni a havasra. E szerint valamint Vasvári Pálnak teteme, úgy a többi elesett 600—700 magyar is temetetlenül a csatatéren porladt el, mint hitelesen bizonyított. — Bökkény, 1867. oktob. 22-dikén.) *Theodorutz János*, lelkész.“

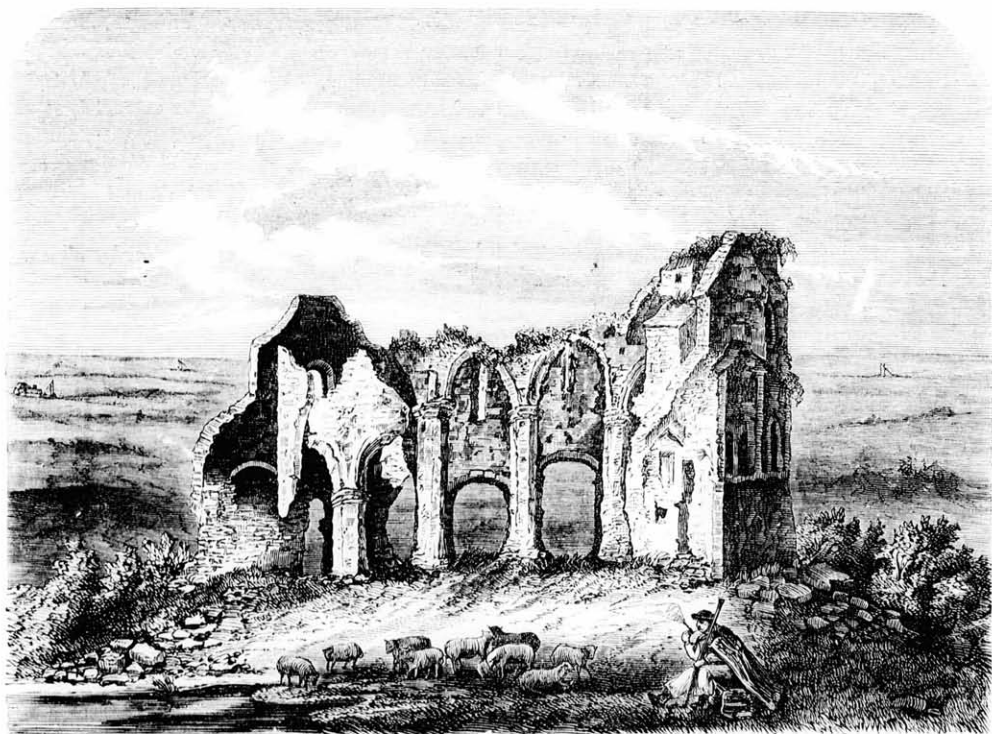
Barra állóztai. (Libanon asszony történetéhez. Lásd a 55. lapot.)

nál is azt, miről Petőfi szól a „Csárda romjai”-ban? Ott, hol a messze láthatárral a lélek is tágul s a kedély kifejezhetlen sejtés és vágyódásban elborul, alig lehet megkapóbb látvány egy templom romjainál.

Áhitattal léptem e helyre, elmerengve heveredtem a zizogó fübe, . . . lelkem elszállongott messze, messze, hová már a gondolat sem ér! és ismét vissza, hazánk régmúltjában találta magát. . . A vad sivatag, a lakatlan térségnek közepette a kereszt magaslik ki! Ezer meg ezer kéz serénykedik a nagy imaház boltozatai alatt az urnák egy

szorosán figyelni reá, hogy évtizedes verejtékének gyümölcsét tönkre tegye — egy csapással. . .

1422-ben vagyunk. Brankovics György, a hatalmas szerb despota egy szeme intésébe kerül: és Araes Basahidjával, földestül, népestül, urat eserdül a boszniai határparancsnok fia — Birimi Pálban, — s hol teljhatalmú ur van — félve mások által s félve másoktól — nem soká kékik a vár-épülés. A keresztény nem a keresztben és a kereszt alatti keres menedéket, hanem tömör falakban, erős fegyverzetben és mégis megfutamodik a félhold közeledtére! Isten többé nem az ő erős

Az aracsi templom-romok (Rodiczky J.-től.)

szentélyt emelni és áldás van kezök művén: nyomában szerte népesül a pusztá . . . 1332-ben már mint katolikus parochia tűnik fel „Aracha” Torontálmegye láthatárán; népes város emelkedik körülötte, mely a kereszt oltalma alatt rovet a bős Tiszának, mely e domb kelet-északi oldalán elvonuló völgyeleten tangernagyságban hömpölygötti zöld haragos hullámat, terjeszkedve Temes-megyéig le. . . Most csak a csalóka délibáb az, mely a tengerárt varázsolja szemcink elé, erős védművek börtön-falai közt halad a leigázott rakoncátlan forradalmár, lesve a pillanatot, mikor az emberi despota túlbizakodottságában elfelejt

vára, pártszenvedély legnagyobb ellene s így az elbizakodott török könnyű szerrel Őti fel itt tanyáját 1551-ben, és a félhold soká ragyoghat fenn dőlyfösen. E közben hanyatlik a népdús város, kipsztül a romjain emelkedő falu, míg Savoyai Jenő II. Mahmud feletti zentai győzedelme 1697-ben s a paszarovici békével 1718-ban, III. Károlynak visszafoglalva a Bánátot, Araes is menekül a török járom alól.

És azóta a hitnek, régi dicsőségnek s elnyomtatásnak, a város, vár és falnak emléke csak a névben s e templom homlokzatfala, középhajója oldalfala, a szentély s a torony magasságának tán

egy harmadában maradt fenn, s nem sokára a hajdan egyik szép maradványát egészen elnyeli az onyész, mig nem végre a történetbuvár is alig emlékszik nevére és egykori helyére, s annyi emlék sem marad fenn róla, mire az ephemer ember elsőhajthatná: „Minden mulandó!”

Ily gondolatoknál a kolompok hangjai esendültek meg lélekharang gyanánt, . . . gulyások itatni vitték a nyáját, s én feltápáskodtam fekvő helyzetemből a romot behatóbb szemlélet alá venni . . .

Ugy látszik, a templom eredetileg román stílusban (keresztalakban, egy közép-, két oldalhajó és szentélylyel) épült. A cífrázatok azonban góthi módorak, . . . újabb korból látszanak származottaknak. Az alapfalak kitünő jó, égetett téglából készültek, az ívek, párkányzatok finom mész-köbül — a milyen messze környéken nem található — állanak, s bár nem bírnak különös műbecsessel, mégis építészeti-történeti szempontból becsesebbek, sem-hogy pusztításuknak erélyes meggátlását nem követelhetné minden régészettudós a hatóságtól!

Ezalatt, hogy körültekinték a romon — meg-

népesült ez; az említett gulyások — árnyékában főzni kezdék a délebédi paprikást és lebbencset, s midőn hozzájuk csatlakozám, nem késtek azon néphitnek, hogy itt még roppant kincsek vannak elrejtve, kifejezést adni; pedig, mint egyikök elre-gélé, magát a templomkincset egy becei szerb fedezte föl egy kőben, mit innen elvive, sokáig használt káposzta terhelőnek, mig nem egyszer indulatosan földhöz vágván ezt, az ketté tört s rejtékéből kihullott a kincs, mire az illető sok földet vett magának Araes környékén.

A nép között elterjedt efféle mesék történelmi emlékeink legfőbb megölő betűi, mik mögött a romboló idő vasfoga messze elmarad, . . . s mégis ilyenmü kincskutatások még hatósági engedélylyel is mentek végbe, melyek nyomait sajnálattal itt is látván szerte tátongani, nehéz szívvel és sajnálkozással intének búcsut a látszólag pusztuló templomromnak, s nem sokára a torontálmegyei főispán, beodrai Karátsnyi László mai izlésű kastélya tünék föl előtünk a láthatáron.

Rodiczky Jenő.

Hogyan éltek a művelt népek két ezer év előtt?

(Vége.)

II.

A római császárok korában tartott lakomákon divatozott főzés-mesterséggel és egyszersmind pazarlással meg akarván ösmertetni a t. e. olvasót, egy vendégséget írunk le Platonius szerint, melyet Trimalchio adott cimboráinak, ki legalacsonyabb rabszolgának születve, a szerencse karjain megszámlálhatlan kincsek lettek urává, de minden gazdagsága mellett sem tudta levetkőzni előbbeni állapota vad jellemét és sok, napjainkban is szerepelni szokott szerencsefiának valódi képnyása. Különböztetve nevetséges alak, kinek nyírott feje a körültekert skárlát kendőből nagyon esodálatosan kandikált ki, míg kendőzött nyakáról széles biborcsfokok, rojtok- és fürtökkel ékesített asztalkendő lógott alá s kezeit, karjait gyűrűk és csattok lep-ték el.

A házigazda csak akkor hozatta be magát s foglalt helyet az asztalfőn az illem rövására, de a társaságot igen jellemzőleg, midőn a vendégek már mind együtt valának.

Eucolpius — a vendégek egyike — így írja le a lakomát:

„Most gazdag előbédet hordtak föl, mert már mindenki a maga helyén hevort. Az asztalon korinthusi ércből készült számár állott két zsákkal,

ezekben az egyik oldalon fehér, a másikon fekete olajgyümölcs volt. A számarat két tál fődte, széleiken Trimalchio nevével és az ezüst súlyának feljegyzésével s mézzel, mogyoróval és mákkal valának tele. Ezen kívül forró kolbász párolgott ezüst rostélyon s alatta syriai szilva gránátalmaggal. Ugyanekkor kosárral ellátott asztalt hoztak be, melyen egy fa-tyúk ült kiterjesztett szárnyakkal, úgy a mint kotlászok szokott. Zene kíséretében két rabszolga közeledik felé, kik a tyúk fészket átkutatva, időről-időre pávatojásokat hoznak elő és a vendégek közt kiosztják.

Trimalchio a jelenet felé fordul s így szól: „Barátim, a tyúk alá pávatojásokat rakattam s valóban attól tartok, hogy már megzúptattak, de mégis járjunk végire, vajjon kiszörpölhetők-e még.”

Legalább félfontot nyomott kanalakat kapván, kiszurjuk a tojásokat, a melyek lisztből készültek. Én majd eldobtam részemot, mert úgy látszott, mintha már belől csirke képződött volna: de midőn egy öreg vendégtől hallom: „ebben valami jónak kell rejleni,” héját tovább bontva, borsolt tojássárgával körülrakott kövér szalonkára akadtam. Zenével adott jelre egy éneklő-kar gyorsan eltakarította az előbéd-készületet.

Ezen nyakra-főre sietés közben ezüst tányér esett a földre s egy rabszolga fölemelte; de ezt alig vette észre Trimalchio, pöffal rendre utasítja s a tányért újra ledobatta. Erre csakhamar udvari szolgáló lép be s egyéb hulladékkal együtt az ezüst törmelket is kiséperte.

Majd két hosszúhajú aethiopiai rabszolga jő be kis tömlőkkel, melyek az amphitheatrumban a fővony megöntözésére használtakhoz hasonlítanak s kezeink megmosására bort töltöttek, mert vizet senki sem adott.

Ezután szorosan elzárt üvegpalackokat hoztak, nyakukról függjegy lógott le a felirattal: „Opimius-féle százéves falernumi.*) Ujra egy fogás ételt hoztak, nagysága éppen nem felelt meg várakozásunknak, de újdonsága mégis magára vonta figyelmünket. Nagy kerek asztalon az állatkör 12 jegye volt köröskörül felosztva s a rendező mindegyik fölé megfelelő anyagú ételt helyezett; a kos fölé kosborsót, a bika fölé egy darab marhahúst, az iker fölé vesét és velőt, a rák fölé rákot, az oroszluu fölé afrikai fügét, a szüz fölé még nem szaporított disznó-nádrát, a mérleg fölé mázsarudat, egyik végén sütemény-, a másikon le pénynyel, a skorpió fölé skorpiót, a nyíl fölé nyulat, a bak fölé ollólan rákot, a vízöntő fölé ludat, a halak fölé két tergelyt; középen kiásott gyepdarab, rajta lépesmész.

Egyiptomi rabszolga ezüst sütőkemencében kenyeret hordott körül, rettenetes hangon kezdett ének mellett s mi elhatároztuk magunkat Trimalchio felszólítására, hogy ezen egyszerű ételekhez hozzálátunk, midőn négy rabszolga, zenére táncolva sietett elő s az asztaldisz felső részét el emelték, mi pedig alatta másik asztalon szárnyasokat, disznótögyet és nyulat pillantottunk meg; utóbbinak közepén szárnyai valának, úgy, mint a pegazust szokták rajzolni.

Az asztal szegletén négy Marsyas tünt föl, hasukból borsózott halikra-mártás ömlött a halakra, melyek mesterségesen csinált tóban úszáltak.

Ekkor szolgálk léptek be és a pamlag elé szőnyeget terítettek, mire vadászhalók, vadászok gerelyvel és egész vadászkészlet valának himezve. Még nem tudtuk, hogy mit gondoljunk s ime, spártai kutyák ugrálnak elő s az asztal körül kezdtek szaladni. Utánok vágóasztalt hoztak, rajta legnagyobb fajta kandisznó feküdt kalappal fején: fogairól két, pálmagalyból fout kosaracska függött,

*) Plinius említi, hogy a Campaniában Capua környékén termelt falernumi borból egy évi termést majd 200 eszten-deig tartottak el és L. Opimius consul alatt préselték ki, s innét nevezték Opimius-féle falernuminak.

az egyik török szilva, s a másik thebai dióval volt telearkva. Tésztából csinált kis malacok feküdték körüle, mintha szopnának, azt jelentve, hogy az állat nőstény s ezeket mindenkinek szabadságában állott zsebredugni s magával vinni.

Egy nagy szakállas fickó durva vadászöltönyben vadászskével felbontá a disznót s onnét rigók repültek ki, s kéznél levő madarászok azonnal elfogdosták lépvesszővel, a mint a teremben ide s tova ropkedtek. . . . Miután zene közben az asztalt elhordták, három, szalaggal és esengetyűkkel ékesített fehér disznót hajtottak az étterembe. Trimalchio kérdezte: „melyiket akarjátok közülök azonnal az asztalon látni lehetőleg elkészítve?“ Egyszersmind hivatá a szakácsot s választásunkat be sem várva, az öregebbet leölni parancsolta.

A szakács tehát eleven pecsenyéjét a konyhába vezette s alig társalgott velünk Trimalchio, a vágódészka roppant disznóval került az asztalra. A gazda figyelmesen szemléli s végre így szól: „Hogyan, hiszen a disznónak még nincsenek belei kivétve?“ A szakács fogja kését s több vágást csinál a disznó hasában. A has csakhamar tágult a belső teher következtében s kolbászok, sült oldalszeletekkel hullottak ki belőle.

Egyszerre a tető recsegni kezd és az egész étterem reszketett.

Zavarodva ugrottam föl, de ime a deszkázat szétválik s egy nagy boroshordóról még nagyobb abroncs ereszkedik le, körül aranykoszoruk és alabástrom kenőcsös-palackokkal. Egy ideig ezen tárgyak elsajátításával foglalkozva, midőn az asztalra pillantunk, ott újra ételek állottak, középen a szakácsból sütött Priapus kerti isten, terjedelmes öleban mindenféle gyümölcsöt és szőlőt tartva. Kíváncsian nyújtjuk ki kezeinket s ez általános vidámságra új tréfa következik. A felrakott sütemény és gyümölcsből legesekélyebb érintésre sáfrány folyik s az egészen hozzánk elhatol. Most nyálankúságok kerültenek elő s már a visszaemlékezés is kacajra készlet. Rigók helyett mindenkinek egy-egy kövér tyúkot és ludtojasokat hordtak körül. Trimalchio felhívott: együnk ezekből, megjegyezve, hogy a tyúkokból a csontok már ki vannak szedve. Kis vártatva Trimalchio csemegét parancsolt, a szolgálk az asztalokat ujjakkal cserélték föl s a padlózatra sáfránnyal és vörös porral festett fűrészpont hintettek és összetört köfüveget, a mit még sohasem láttam.

Bohották a csemegét, lisztlánggal, malozsával és dióval töltött rigókat, majd gránátalma következett sündisznó formán tüskével körülültködve.

Ez még mind megjárta volna, ha még valami esudálatosabb étel majd egészen el nem veszi étvágyunkat. Mig mi azt hittük, hogy hizott ludat adtak föl körülkravva mindenféle halak- és madarakal, azt mondja Trimalchio: „mindezt szakácsom disznónadrából csinálta, nincs nála derekabb ember, ha kívánják, készít disznónadrából halat, szalonnából galambot, sonkából gerlet és ökör-lábakból tyúkot.“ Két rabszolga jött agyagkancsókkal és egymással civődni látszottak. Megboszankodva a részeg szolgapár szemtelenségén, figyelmesebben nézünk oda és egyszer csak azt vesszük észre, hogy az összetört kancsók gyomrából osztrigák és fűsűcsigák hullanak ki, a miket egy másik rabszolga felszedett s tányéron körülhordozott; a szakács ugyanekkor sziszegő csigákat bozott ezüst rostélyon. A mi most következik, majd szégyenlem el is beszélni: hosszú fürtös gyermekek, ezüst medecében kenőcsöt hoztak, s mindnyájunk lábait megkenték, előbb a lábszárt és a sarkot megkoszoruzván; ezután a kenőcsből bizonyos mennyiséget a hordóba és lámpákba öntöttek.“

III.

Cantu Caesar, Peignot után több római polgár vagyonának becslését adja s ha az adatok nem tökéletesen valók is, legalább összehasonlításul szolgálhatnak s megmagyarázzák a lakomákra, bútordarabokra stb. pazarolt roppant összegeket.

Sylla vagyona 60,000,000 forint; Roscius színészé 8,000,000 ft; Aesop tragikusé 2,000,000 ft, pedig nagyon pazarló volt, csak egy obédre költött 8,000 forintot; Publius Crassusé 24,000,000 ft; Aemilius Scaurus, Sylla vejéé 32,000,000 ft; Demetrius, Pompeius szabadosáé 7,680,000 ft; Hortensius szónok, mint ügyvéd szerzett 8,000,000 ftot; Lucullus vagyona 48,000,000 ft; Sallustius hátrahagyott 24,000,000 ftot; Marcus Antonius vagyona 48,000,000 ft; Virgil hátrahagyott 774,969 ftot; mindez Augustus ajándéka; maga Octavia 17,680 ftot küldött neki ama versért: „Tu Marcellus eris.“ Augustus hátrahagyott 80,000,000 ft;

Apicius, híres gastronom 7,749,573 ftot; s midőn vagyona 800,000 fra olvadt le, attól tartva, hogy éhen kell vesznie, megölte magát; Tiberius hátrahagyott 216,000,000 ft; Seneca bölcsész 24,000,000 ft; Plinius az ifjabb 8,000,000 ft; Clodius márvány palotája becsültetett 1,188,040 fra.

Tullius 20,000 ft értékű asztalon írta meg védbeszédét Verres ellen, ki 28 milliót lopott és rabolt. L. Mummius néhány darab képet hozott Görögországból, volt köztük egy Bachus is, thebei Aristides műve, melyért Attalus 56,930 ftot ajánlt; a villámhányó Sándor Apellestől, ephezszi Diana templomából s ez 39,960 ftért kelt el, később pedig annyi aranyat adtak érte, a mennyivel a képet be lehetett fedni. M. Agrippa 77,668 ftot fizetett egy Ajaxért és egy Venusért; egy a tengerből kikelő Venus 163,200 ftba került.

A császárok korában Rómában 70,000 szobor volt; Lucullus hozott egy 81,600 ft értékű Pontusból. Mercur óriási szobra, Zenodor műve, tiz évi munkába s 272,000 forintba került.

C. Grachus asztalát két, tömör ezüsből készült delphin tartá, melynek fontját 340 forintjával fizette. Senecának 500 háromlábú, nagyértékű asztala volt, valamennyi cédrusból, elefántesont lábakkal. L. Crassus két serlege 6800 ftba került. T. Petronius consularis férfit, kit Nero halálra ítelt, végpercei előtt 489,600 ft értékű sardonyx-edényt tört szét, nehogy a császárnak birtokába kerüljön. Syllának 200 márkát nyomó esüst tala volt, s mint Plinius megjegyzi, ilyen legalább 500 találatott Rómában. Claudiusnak egy rabszolgája, Felső-Spanyolországban kincstárnok, egy edényt készítettett tiszta ezüsből, a mely 500 fontot nyomott.

Az étterem pamlagai Augustus korában cédrusból valának, ezüst lemezzel bevonva, vagy arannyal, elefántesonttal, békateknővel, gyöngyházzal s egyéb drága anyagokkal kirakva. Egy szőnyeg Cato korában 54,400 fton kelt el s Nero egy tarka szőnyegét 263,500 forinttal fizetett.

Sz. G.

Egy hét története.

--- Febr. 3. ---

(V.K.) Attila és Aetius újra küzdenek, de nem a catalauni vérmezőn, hanem — a fekete posztó szabásában.

Valóban, a frakk és atilla küzdelme „ellen-“kedő vonást adott az idej farsangnak. A kigunyolt, eldobott, halálra élcelt és agyon-verselt frakk vissza került száműzetéséből. Mágusok hozták vissza, a

minthogy majd minden „restauráció“ tőlük ered. De a visszatért fiske-fark még nem uralkodik, csak megjelent, s az atilla-lúség ellenzéke sokkal erősebb, semhogy a tért könnyen átengedné neki. Ha a frakké is a keddi piquenique az „Európá-“ban, hol „több ur“ rendezése mellett a „haute-crémé“ mulat, s a magas világ szépei nagyobbára

kibontott hajjal jelennek meg, (fodrászuk Opheliától tanult;) de a nagy vidám jogászbál az atilla uralmát hirdeté, s fiataljaink megmutaták, hogy a nemzeti viselet nem teszi épen barbárrá az embert. Gyönyörű táncvigalmat rendeztek, melyben a fiatalság ép oly leírhatlan élénkséget fejtett ki, mint a tavasz.

E vigalomban csak tíz tizenkét frakk szerepelt mint a civilizáció jelvénye. Nem tartozunk azok közé, kik előtt: ruha teszi az embert, s szívesebben szoritunk kezét akámelyik szabadelvű frakkos emberrel, mint azokkal a sarkantyús vitézekkel, kik fölzsínórozott keblükből mindig csak közép-kori sohajjokat erőgetnek; de másrésről nem tehetünk róla, ha a frakkot és kürtő-kalapot nem találjuk oly szépeknek, hogy miattuk érdemes volna letenni sokkal díszesebb nemzeti viseletünket. Ha valóban ezek volnának a polgárisultság jelvényei, akkor a polgárisultság mellőzte a jó ízlést, midőn jelvényeket választott.

S ugyanakkor, midőn nálunk a frakk mellett tüntetnek: írják a külföld divattudósítói, hogy Párisban, Londonban és Bécsben kezd szünni a frakkok farsangi egyeduralma, s elől kerekre szobott kabátok jönnek divatba.

De ha mind az egész világ viselné is, vajjon nincs-e nekünk külön okunk ragaszkodni minden oly eredeti sajátságunkhoz, a mi díszes és jellemző? Fogadjuk el az új oszmékot, mert hasznunkra válnak, s tegyük le (a mint letettük már rég) a csillagos sarkantyút, mert összetépi a hölgyek ruháit, de ne vetkezzünk ki mindazon külső és belső sajátságunkból, melyeket Vas Gereben „régí jó módi-“nak szeretett nevezni. Csak szeretett, mert ma már ő rája nézve ninesen se régi, se új „módi.“

Ki hitte volna, hogy ez az életerős, eleven vérű, a betegséget tán hirtől sem ismerő ember, kit néhány nap előtt még futni láttunk az utcán, (mindig futott, mert mindig volt valami sietős üzlete,) ki oly jókedvűleg adomázott, tréfált, szidott valakit, (a mint hogy őt is szidták elegen,) férfikora delén — egy rövid másodpercben — megváltik az élettől, melyet anyira szeretett.

Midőn Bécsből híre futott, hogy egy gyógyszer-tárba lépve elesett és meghalt: azt hittük, csak tréfált olvasni akarja necrológjait s bizonyára — föltámad.

De bizony nem támad fel többé, — künn fekszik a „Währinger“ temetőben, távol a hazától, melynek egyik legeredetibb írója volt.

Akár tiszteltük az életben, akár nem, azt meg kell adnunk neki egyhangulag, hogy a szépirodalom terén nagyon sok érdeme van. Valami sajá-

tos, tősgyökeres magyarságot hozott ő magával az irodalomba, s ez által „egyéniség“-gé vált. Beszéleyeiben, regényes korrajzaiban nem volt művészs, de mester volt az írásmódban. Anyi eleven-ség, anyi elmés ötlet, adoma, anyi jellemző magyarosság alig található valakinél. A „régí jó Magyarország“, melyből „régí képeit“ fűzte koszorúba, s a romlatlan népelet, melyből „parlagi képeket“ merített — kifogyhatlan bányá volt. Ő neki. Tömördek kötetet írt, s egyike volt azon íróknak, kiket legörömebb olvastak, kivált a múlt évtizedben.

Mint hírlapíró, fiatal korában, a forradalomban érte el fénypontját, midőn Atádival a „Nép barátját“ szerkeszté. Mily kár volt neki e lapot újra fölleveníteni, koronkint félbehagyni, s idomítgatni az idő változásai szerint! Maradt volna az egy szép emlékek az irodalom történetében.

De hiába! rossz időket élünk, mely sok embert kiforgatott magából.

A nemzet nyomora fölbreszté a kiegyezés lázas vágyát sokaknál, s azok is, kiket a Bach-rendszer nem tudott elgyöngíteni, a kétes idők halvány reményeire ingadozókká lettek. Nem a mából kell megítélni a tegnapelőt. A partra jutva, az ember szinte csodálja, hogy mint tudott úgy kétségbeesni a hajótörés veszélyei között. Bizony, bizony — magunkba mélyedve — el kell ismer-ni, hogy nem anyira az emberek voltak rosszak, mint az idők.

Vas Gereben, mint író, nem vetközött ki magyaros érzelmeiből, s csupán egy elv: — az, hogy minden időt föl kell használni — okozá, hogy a hírlapírás által nem lehetett oly népszerű, mint könyveivel. És ezek a könyvek megmaradnak, mint a magyaros írásmód és az élénk szellem példányai, s írójuk a közelebbi huszonöt év irodalmi történetében kétségkívül jelentékeny helyet foglaland el, annyival inkább, mert a legtermékenyebbek egyike volt.

A „Concordia“ — bécsi irodalmi egylet — illő diszszel temetteté el az elhúnyt magyar író, s b. Eötvös — mint segélyegyletünk elnöke — meleg kifejezésekben köszönte meg e testvéri részvétet.

S a mig ez eredeti talentumot idegen földön elvesztettük: idehaza három új „lauroátust“ emeltek a Kisfaludy-Társaság diszszékeibe. Egy a régibb irodalomhoz tartozik, kettő az új nemzedékhez. Horváth Mihályban a történeti irány képviselőjét választák meg, Győry Vilmosban a kellemes elbeszélőt és alapos képzettségű, nyolvtudó belletristát, Szász Bélában a — jövődő reményét.

Ez tehát — öszintén szólva — előlegezés. Szász Béla keveset irt eddig. Nehány csinos költemény, tartalmaz külföldi levelek s egy tanulmány Göthe „Faust“-járól — képezik tehetségének összes gyümölcseit. De e kevesben is van biztosíték arra, hogy ezáltal sem érdemtelennek előlegezték. Tavaly, midőn Arany Lászlót megválaszták, sokan kérdezték: miért? Nehány napra a nagygyűlés sikere felelt rá: „Elfridáért.“ Meglehet, így lesz most is.

Az ideai nagygyűlés ép akkor fog folyni, midőn e sorok megjelennek, s az akadémiai nagyterem egy napra megint Parnasszá válik, melyet a karzatok gráciái öveznek. Reméljük, hogy a műzsák is jelen lesznek, s körüllebegik a felolvasókat, akár a lyra rózsájával állnak elő, mint Dalmadi, akár a satyra éles tövisével, mint Gyulai Pál.

Az egyletek most mindenfelé élénk versenyt fejtenek ki, mintha becsvágyuk lenne: a farsangtól hódítani közönséget.

A természettudományi társulatnak, mely fenállása 25-dik évét ünneplé meg, sikerült is ez. Az evang. iskola nagyterme egészen megtelt, s hölgyek is sokan voltak jelen, tanúsítva, hogy rájuk nézve vonzerővel bír a — természettudomány. Stoczek tanár és elnök megnyitó szavait, Kátay Gábor emlékbeszédét az alapító Bugáth Pál érdemei fölött, s Than Károly értekezését az égi testek vegyi alkotórészeiről nagy érdekeltséggel hallgatták. Ez utóbbi mutatványokkal volt összekötve. Egy gázlágnál ismerteté az ifjú tanár, (ki büszkesége egyetemünknek,) Bunzen és Kirchhoff nagyszerű vívmányát: a színeképi elemzést.

Hasonlóan nagy közönsége volt az első katonai oktatásnak is a megyeház termében. Még a karzatokat is ellepte a fiatalság, mely — a mint látszik — nem csak táncolni, hanem tanulni is szeret. Kápolnai — egykor Garibaldi tisztje — a hadvezér és főtiszték kelleikéről, s Frank tanár a katonai szolgálattanból értekeztek.

S az ifjak nagy figyelemmel hallgatták.

Jól teszük.

Hiába lenget olajágat a világ sajtója: az öök-békében nem hisz többé senki. A forrongó tűz megvan, s ha beljebb vonult is a föld gyomrába,

kitörhet nem sokára, s akkor nem csak ép karok kellenek, hanem képzett elmék is. A fiatalság hivatást teljesít, ha készül, s nem csak táncotermekben és színházakban tölti estétét.

Mi színházainkat illeti: a népszínház valódi „magazin des nouveautés.“ Majd mindennap újdonság. Alig vonult el szemünk előtt — tarka kalandjaival — a „Rabló-vezér“, (melyet Bulyovszki Lilla asszony ügyes keze bújtatott a magyar nyelv köntösébe), alig omlott össze — színpadon és közvéleményben — a „Jéppalota“, melyet Damas regényéből ugyancsak rozslú épített föl valaki, a ki elég szerény volt, (s ez legnagyobb érdeme) meg sem nevezni magát: máris „Kátai Mihály“-lyal (eredeti dráma), s „A boissy-i boszorkány“-nyal állunk szemközt. Amazt compániában irták b. Jósika Kálmán és Thaly Elek, s a mint mondják, meg is látszik a művön, hogy gyári termék: ügyes, de költészet nélküli; a másik kedves operette lehetne, ha jobban adnák elő. Ekkép a budai színházban több az újdonság, mint a művészet.

A nemzeti színház pedig jelenleg vajdudó hegy. Új drámabírálok, új dramaturg, új rendezők, új drámai rendszer. Csak a játékrond a régi. De remélhető, hogy ez is új lesz. Szóval, „bizzunk istenben, s tartsuk szárazon löporunkat“, mely cromweli intés, a színészekre fordítva, így hangozhatik: „higgyenek a jövőben s tanulják meg jól szerepeiket!“ Most nagyban tanulják Laube „Bengáli helytartó“-jából. A dalmü-személyzet pedig „Don Carlos“-szal készül új hódításokra. Atalában a színpalak közt élénkebb most az élet, mint künn a színpadon; de a mi ma a színpalaké, holnapután a színpadé leond.

S mindezekből látszik, hogy e hétnok elég sok története volt, s a tárcairónak ugyancsak kell rázni kaleidoskopját, hogy a sok különféle tárgy rendszeres formát kapjon benne. S most jön a — nagyja. Jön a királyi pár, s a budai várpalota kéményei füstölnek, ablakai fényt kapnak. Mi egyéb, mint a szeretet új záloga az is, hogy a Királyné Magyarország fővárosába jó bevárni a napot, midőn — a hatalmas ékesszóló szavai szerint — istenhez emelkedik a nő, mert életet ad.

Vegyes közlemények.

F. Gy. (Történeti naptár.) Február 5: I. Napoleon született, 1768. — 6. Bukovina Ausztriához kapcsolattott, 1771. — 7. Az osztrolenkai csata évnapja, 1807. — 8. Szardínia alkotmányt kapott,

1848. — 9. A piskii csata évnapja, 1849. — Pusckin Sándor gróf, s Oroszország elsőrendű költője párviadalban elesett, 1837. — 11. Szicília alkotmányt kapott, 1848.

(V. V.) — (*Nemzeti jellemek.*) A vallásban a német kétkedő, az angol ájtatos, a francia heves, az olasz szertartásos, a spanyol túlzó. — A szótartásban a német hü, az angol biztos, a francia változékony, az olasz ravasz, a spanyol csaló. — A tanácsadásban a német lassú, az angol elhatározott, a francia gyors, az olasz nehézkes, a spanyol óvatos. — A szerelmet a német nem érti, az angol majd szerelmes, majd nem, azaz csapodár; a francia mindig szerelmes, az olasz leginkább tudja és érzi, hogy mi a szerelem, a spanyol hü szerető. — Az alkatot tekintve: a német magas, az angol jól meg van teremve, a francia csinos, az olasz közép nagyságu, a spanyol ijesztő. — A ruházat a németnél egyszerű, az angolnál értékes, a franciánál változó, az olasznál hanyag, a spanyolnál erkölcsös. — Modorára a német bohó, az angol nyers, a francia könnyed, az olasz sima, a spanyol kevély. — A titoktartást illetőleg a német elfelejt a mit hallott, az angol eltitkolja azt, a mit kellene nyilatkoztatnia, és kinyilatkoztatja azt, a mit el kellene titkolnia, a francia mindent kifecsegg, az olasz egy szót sem ad tovább, a spanyol nagyon titoktartó. — Az önösséget illetőleg a német nem dicsékvő, az angol mindenkit megvet, a francia mindenkit dicsér, az olasz mindent becsmérel, a spanyol e tekintetben közönyös. — Az evés és ivásban: a német többet iszik mint eszik, az angol az édességeket imádja, a francia a csomageket, az olasz mértékletes, a spanyol követelő. — A védelem- és jótéteményezésben: a német nem cselekszik sem jót, sem rosszat, az angol ok nélküli teszi mind a kottót, a francia e tekintetben az illem szabályaihoz tartja magát, az olasz kész a jótéteményre, de boszuálló, a spanyol mindezekben közönyös. — A beszédet és írást tekintve: a német rosszul beszél, de jól ír, az angol rosszul beszél, de jól ír, a francia jól ír és jól beszél, az olasz jól beszél, sokat és jól ír, a spanyol keveset beszél, de jól. — Az egyéni viseletet tekintve, a német botorul viseli magát; az angol viseletében majd az okos, majd a bolondhoz hasonlít; a francia szeles; az olasz okos, de némely tettoiben az örültokhoz hasonlít; a spanyol pedig ez utóbbinak ellenkezője. — A német törvények közönyösek; az angolnak rossz törvénye van, de helyesen követi; a franciának jó törvénye van, de hibásan követi; az olaszok és spanyolok jó törvényekkel bírnak, de az elsők elhanyagolják, az utóbbiak pedig nagy szigorral szokták alkalmazni. — A szolgálók társak a németeknél; rabok az angoloknál; urak a franciáknál; Olaszországban félni kell tőlük; Spanyolországban alárendelték. — A mi a

betegségeket illeti, a németeknek leggyakrabban holmi apró bogarkákkal van bajuk; az angoloknak sok gondot szerez a tyúkszem; a franciáknak a himlő; az olaszoknak a pestis; s a spanyoloknak a forróláz. — A nők gazdasszonyok Németországban, királynők az angoloknál, urnők a franciáknál, foglyok Olaszországban, és rabszolgák a spanyoloknál. A vitézséget illetőleg, a német medvéhez, az angol az oroszlánhoz, a francia a sashoz, az olasz a rókához, a spanyol pedig az elefánthoz hasonlít.

(*Mintaszervi iskola-szervezet.*) Massachusetts (Am. rika) iskoláit, a csak nem rég amerikai utazásából visszatérő Latham Henry, mintaszervezőnek, az iskolák ideáljainak mondja. Massachusetts állam — beszéli utazónk — követendő elvül tűzte ki, hogy a szegényeknek lehető legjobb nevelést adjon s iskoláéjzt el ne fogadjon. Mint államügyeket viselik s fizetik az iskolaintézetek költségeit az adózók. Ezért vesz az állam birtok-adót, melyet mindonki vagyonához képest fizetni tartozik s szívesen fizet is, ha 10 gyermeke van vagy egy sine. Egy-egy gyermek tanítása 40 ftra (4 font) rug. Ezen intézmény következménye, hogy az államiskolákon kívül más létre nem jöhet. Azon úzérkedés, mit Londonban, Angliában s egyáltalán az európai száraz földön a nevelés körül elkövetnek, itt nem támadhat, elveszti terét s a honpolgárok egyenlősége az által, hogy egy iskolába járnak, nagyon előmozdítatik. A gazdag és szegény megszokja egymást egyforma embernek tekinteni. Láttam Bostonban gazdagokat szegények mellett ülni, a főbíró gyermeke egy néger fiu mellett nagyon szépen megfért. Boston a legelső város, hol a nevelés vitte ki, mit a törvény ki nem vihetett; itt eszébe sem jut a négernek, hogy a fehér, sem a fehérnek, hogy a néger gyűlölje. — Más részt ily iskolaszervezet mellett, hol a szegény tudja, hogy gyermeke a gazdagéval egy padon ül, mindenképen igyekszik, hogy gyermeke tisztán, csinosan jelenjék meg. Az iskoláknál három osztályzat van. Elemi iskola, hova öt-hat éveseket vesznek föl; aztán nyelvtani osztály s végre a magasabb iskola. Az elemi osztályban fi- és leány gyermekek együtt taníttatnak; a többiekben különválva, de ugyanegy tanításban részesülnek. Igazi iskolai kényszer nincs s azért, ha valaki gyermekét otthon szükségli, nem vonják kérdőre; de ha lézengő, kóborló gyermekeket lát a rendőrség, joga van a szülőket interpellálni, hogy gyermekek miért nem jár iskolába. A gyártuladousok megbüntethetők, ha gyermekeket iskolai bizonyítvány nélkül fogadunk fel. Ily erkölcsi kényszer bármely erőszaknál többet ér.

Hogyan készülnek a lapok ?

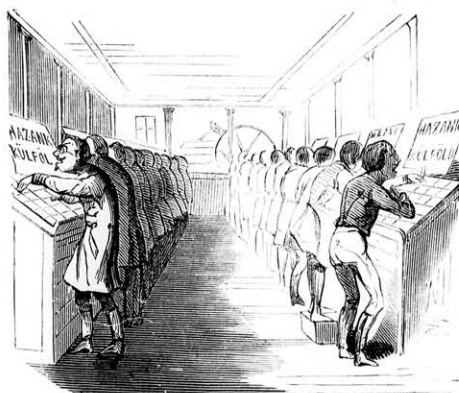
(Karikaturák *Huskétól.*)

1. A szerkesztőség siet az írással.

2. A szerzők sietnek a kéziratokkal.

3. A nyomdában sietnek a szerzőkkel.

4. A kiadóhivatalban sietnek a hajtogatással.

5. A kiadóhivatal szolgálói sietnek az expediciálással.

6. A magyar királyi posta is siet a kézbesítéssel.

sére a következő program állapított meg: 1. Elnöki megnyitó beszéd b. Kemény Zsigmondtól. 2. Titkári jelentés. 3. Emlékbeszéd Bercsy Károly tag felett Zichy Antaltól, olvassa a szerző távolléte miatt Zsiglyei. 4. „A szerelem“ lyrai költemény Dalmady Gyóztól. 5. „A népszimbiól.“ értekezés Dux Adolfól. 6. „A népszerelem.“ sa-tyra (vers) Gyulai Páltól. 7. „Szózat a tudósok-hoz.“ értekezés Gregusa Ágostól. 8. „Szökevé-nyek.“ huszár-tréfa (vers) Arany Lászlótól. 9. A pályázatok eredményének kihirdetése és el-nöki zárzó. Az ülés kezdete 10 órakor s vége 1 óra előtt.

* (Az akadémia idei naggyűlése) csak március-ban — sőt meglehet, hogy csak april hóban — lesz. Ennek egyik oka a sok közt az is, hogy a delegáció működése több kitűnő tagot tart távol. Megjegyezték ezúttal, hogy az akadémiai szem-élyzet most megjelent névsora szerint: az aka-démia elnöksége és igazgató tanácsa 22 egyénből áll. Tiszteleti tag van 21, rendes tag 40, levelező tag 164, s külföldi tag 71.

* (A delegáció körében megütközést keltett,) hogy a közös miniszterek mindig „birodalmi“ minisz-ternek címezgettek magukat. Ezért Giczey erélyes interpellációt tett. A közös minisztérium a jan. 31-iki ülésben válaszolt erre. E válaszban a „biro-dalmi minisztérium“ címet hasonjelentőségének akarja tartani e szavakkal: „közösügyek a birodalom mindkét felére nézve.“ — Tiltakozik azon föltevés ellen, mintha ez által e hatáskör bármily kiterjesztését célozta volna. A közöminisztérium szervezésére nézve kinyilatkoztatja, miszerint sa-ját kezdeményezéséből magyar személyiségeket akar nyerni, hogy a delegációval közvetlen közle-kedésbe lépjen, de az eddig nem sikerült. A had-ügyminisztériumot illetőleg a közöminisztérium a XII. törvényoikk szakaszaira hivatkozik, mely ki-nyilatkoztatja, hogy a vérendszert illetőleg a magyar törvényhozás jogának megsorbillatni nem szabad.

* (Az igazságügyminisztériumban) jelenleg oly tárgyalások vannak folyamatban, melyek célja a megyék és városokban a törvényhatóságokat a politikai hatóságoktól elkülöníteni és oly módon szervezni, hogy a bírák és egyéb törvényszéki hivatalnokok ezental nem a népválasztás, hanem a hatóság, illetőleg az igazságügyminisztérium ál-tal alkalmatlanassanak. Az erre vonatkozó tervezet Zádor miniszterialia titkár készíti és ez az or-szágyűlés legközelebbi összejutésánél elé fog terjesztetni. — E tervezet szerint ezental csak kir. törvényszékek lenndnek, s ha az országgyűlés e tervezetet érvényre emeli, ezek már jövő május hóban fognak életbe léptettni.

* (A természettudományi társulat) e hó 1-sőjén ülte meg az evang. iskola termében fennállásának 25-ik évét. Mindenesetre örvendhetünk, hogy egy szak-tudományt mivelő társulat ama ezomórú évek közbenesével is ilyen hosszú idő óta fennáll. Stoecek tanár — mint elnök — a társulat történetét adta elő, s említé, hogy a társulat 11 kötetnyi termé-szettudományi munkát adott ki stb. Kátay Gábor pedig a társulat alapítója, a két év előtt elhunyt

Bugát Pal fölött tartott emlékbeszédet. Than Ká-rolly orvos-egyetemi tanár, s legjelebb vegyészünk, az égitestek vegyi alkatrészéről tartott nagyérde-kű előadást, s egy gázlángon mutogatta a színképi elemzés vívmányait. Nagyszámú hallgatóság volt jelen, s azon általános óhajjal távozott, vajha e társulat újra megkezdéné természetantani népszertű előadásait, melyeknek a múlt évben mindig volt díszes közönsége. Ez a tudomány népszerűsítésére — a hölgyek körében is — nagy befolyással lenne.

* (A lipótvárosi bazilika ügyében) a vizsgáló kül-döttség jan. 30-án a kormány megbízottjaival Ybl építész előleges kihallgatása után az első szomlet megtartotta, ez alkalommal kitűnt, hogy a katas-tropha okainak kipuhatólása, valamint az épület mostani állapotának meghatározása végott min-denekelőtt az omladvány elhordása, s a még be-omlással fenyegető falrészek elhordása szükséges. Azon kérdésre: vajjon megelőzni lehetett volna e a szerencsétlenséget, határozott nem-mel feleltok a szakértők, miután az első repedés észrevévése óta csak hat hét mult el.

* (Bözörményi László és Heckenast sajtópera) iránt a kir. tábla ítélete a keresetőség iránt a „M. U.“ kiadógt felmenti a felelőség alól, ellen-ben a szerkesztőt elmarasztalja a Kossuth helyetti felelőség terhében, azon indok alapján, hogy a nevezett szerzőt Turinban lakása miatt nem le-het felelőségre vonni. Bözörményi a kir. tábla ezen ítéletét fölébbezte, s most a hétszemélyes tá-bla felülvizsgálata alatt van a dolog, s csak azután kerül az esküdtsek elé.

* (Erdélyi Jánosnak) sírszobrot emelnek a pa-taki temetőben közadakozás útján. Kivánjuk, hogy az emlékre elegendő pénz gyűljön be s méltó legyen az elhunyt jeles férfi megörökítéséhez.

* (A bécsi egyetemi magyar társas kör) küldött-ségileg tisztelgett Somssich Pálnál, mint a dele-gatio elnökénél, s kérte, tegyen intézkedéseket arra, hogy a magyar ifjak rendszeren látogathassák a delegatio üléseit. Somssich e kívánatuk teljesí-tését megígérte.

* (Posta ügy.) Bécsből írják, hogy egy időben Andrassy gr. miniszterelnök s Lónyai pénzügy-miniszter urakkal Gervay, magyarországi főposta-igazgató ur Bécsben tartózkodott, hogy a lajthán inneni keresk. miniszterrel a postaugy tetleges elkülönítése fölél értekezzék; s ennek követke-zésben biztos kilátásba van helyezve, hogy az egy-másközt létesített, erre vonatkozó határozatok febr. hétől életbe fognak lépni. Magától értetődik, hogy ezennel a horvát és szlavyon postaugy, mely eddig osztrák kezelés alatt volt, a magyar kormány kezei alá kerülend. Tehát végre elérkezett azon idő, midőn szent István koronájának országai s postaugy terén egységre jutandnak, s postaintézményünk tökéletesen magyarosittatni fog. (P. K.)

* (A Nagy-Szentmiklós és Szegegd közt kövalesedő postakocsiról) a mult héten mintegy 45,000 ft el-veszett. Sajátságos az egész dologban az, hogy a kocsis és a felügyelő katona csak Szőregh mellett vették észre, hogy a láda nyitva áll, s belőle egye-dül a pénzcs levelek veszték el; de a legsajátsá-gosabb az, hogy mindez fényes nappal történt.

* (Vámbéry Armin), a híres utazó és keleti nyelvész, e napokban váltott jegyet Arányi Kornélia kisasszonnyal, a jeles egyetemi tanárnak, dr. Arányi Lajosnak szép, fiatal leányával.

* (Egy nevesetes porosz kézűl meglátogatni Pestet.) Ez Schulze-Delitsch, a népsegélyintézetek alapítója. Ő Berlinből Bécsbe megy, hogy a munkásegyleteket személyesen támogassa, onnan pedig Pestre jó s nálunk mindenesetre szívélyes fogadtatásban részesülend.

* (Pestre e napokban érkezett) Pawlowszky mexikói volt kapitány. Egykor osztrák hadnagy volt, később városi hivatalnok. Jelen volt Miksa császár kivégeztetésén is. A mexikói kormány 3 évi fogságra ítélte, de kegyelmet kapván, sok hányódás után visszatérhetett.

* (A zágrábi tartománygyűlésen) a Pestre küldendő országos bizottságot már megválasztották. Tagjai lettek: Bedekovics, Vakanovics, Pejacsovich László gróf, Zivkovic, Zuvics, Vukovics,

Batadiarini és Berlics. Póttagok: Kraljevics és Hellenbach.

* (A vízvezeték ügyében) Pestre hívott angol mérnök, Lindley, jan. 26-ikán érkezett Pestre s azonnal megkezdte vizsgálatait. A testvér főváros fekvése által egészen el van ragadtatva. Azt mondja, hogy kevés oly gyönyörű fekvésű város van, mint Buda-pest.

* (Az első katonai felolvasásnak,) melyet e napokban Bethlen Olivér volt honvédezeredes a megyeház termében rendezett, nagy hallgatósága volt, főképe a fiataláságból. Kápolnai érdekes felolvasást tartott a hadvezér és főtiszt kelleikéről, Frank tanár pedig a katonai szolgálattalról.

* (Belgrádi ügyvivővé,) az eddigi konzul helyére, hir szerint Kállay Béni van kinevezve, ki egyike a képzetebb és miveltebb embereknek, Nehány nap előtt hire járt, hogy Belgrádba magyar konzulságot állítanak. Ha osztrák, vagy magyar ügyvivő lesz-e Kállay ur, azt még nem tudjuk.

H I R D E T É S E K.

Temesváry Gusztáv, kir. szabadalmazott lábbeli raktára PESTEN,

három-korona-utca 7-dik szám, a lipótvárosi templomtér közelében, bátorodik a t. e. községségnek tudomására hozni, hogy a dussan berendezett raktár mindenféle ur, hölgy és gyermek-lábbeliket, minden kigondolható szövet és bőrműlekből, a következő mérekeltek áron, a lehető legolcsóbbra számítva, határozta meg, a. m.

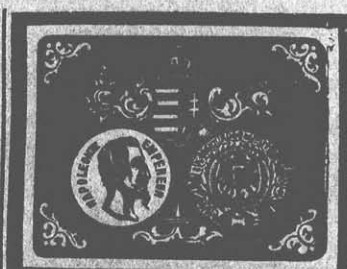
Urak számára:

1 pár komótipő szövet, bársony, bőr vagy eberlastingból 80 krtól 1 ft 50 krig a legfinomabb. Cipők eberlasting, bársony vagy bőrből 1 ft 80 kr, sarkkal 2 ft, sark és gummitéttel 2 ft 40 kr. Boka-cipők eberlasting, bársony vagy bőrből lack segítségével díszítve és kivarrva 2.80—4 früg, a legfinomabbak.

Hölgyeknek:

1 pár komótipő 90 kr. Beeresztett cipők 1.80 kr. Párisi háli cipők 8 ft. Zergobőr cipők 8.50, kr. Bőr-cipők 8.60 kr, ússi talpakkal 8.80 kr, dupla talppal 4.20 kr. Párisi salon lack bálicipők 4.50 kr. Lack salon cipők 4.60 kr. Oross-lack bagaria cipők dupla talppal 5 ft. Bőr-cizmák 7 ft, dupla talppal 8 ft. Zergobőr cizmák 7.50 kr. Lack salon cizmák 12 ft. Oross-lack bagaria cizmák 13 ft.

Vidéki meghívások, a pénz beküldése vagy utánvétel mellett, a legpontosabban és gyorsan teljesítetnek.

FOC-SZIVARKAK
FOCFÁJÁS ELLEN

TÖRÖK JOSEF
gyógyszerész

PESTEN
Király-utca 1/SZ

Ara egy doboznak lit kisebb 10 Kr
kapható majd minden
GYÖGYSZERTÁRBAN

EMICH GUSZTÁV

könyvkiadóhivatalában,
(Pesten barátoktere 7.sz. I. em.
a általa minden hiteles könyvtárnál -
Bécsben Gorischeck Károly
egyetemi könyvkereskedésében (Stephans
platz 6. sz.) — kapható:

Bethlen Miklós gróf TÖRTÉNETI EMLÉKRAJZAI Francziából Toldy István. Két rész egy kötetben. 2 frt.

CICERO ÖSSZES LEVELEI. Időrendes sorozatban fordította s magyarázó jegyzetekkel, mutatókkal ellátva kiadta Fábian Gábor, a M. T. Akadémia rendes tagja. Hét kötetben. 14 frt.

Baumeister. Rövid alapos utmutatás, a SZARVASMARHATENYESZTÉS üzletéhez, mezei gazdák, szarvasmarha tenyésztők, baromr orvosok, tinőborju-intézetekrei felügyelők számára fordította Wirág József. 1 frt.

Bell Robert. AZ ARANY HÁGCSÓ. Regény. Angolból fordította Szabó Richárd. Két kötet. Ara: 2 frt 50 kr.

Bardócz Lajos, dr. A FELFEDÉZÉSEK ES TALÁLMA NYOK TÖRTÉNETE. Különös tekintettel a gőz és villanyosság alkalmazására és a fényképirás kifejtésére. A magyar tudományos Akadémia által a Magyar Hölgyek díjával koszorúzott pályamű, 57 fametszvényvel. 2 frt 50 kr.